

efterat denne er udført have maattet modtage deres Bødder, og altsaa ogsaa have maattet betale Skat af dem.

Det vanskeligste Punkt ved denne Sag forekommer mig at være, hvorledes den Indtægt, som i sin Tid maatte falde af disse Bødder, skal rettelig fordeles; thi have Bornholms Beboere faaet deres Anparter af disse Udmarker som Vederlag for Brugsretten, synes det mig ogsaa at være naturligt, at Brugerne i sin Tid fik Indtægterne deraf i Forhold til Brugen. Men nu er det vist, at Huusmændene have haft en forholdsvis langt større Brug af disse Udmarker end Gaardmændene. Jeg har selv engang i sin Tid været udnævnt til Medlem af en Komitee, der skulde tage disse Forhold under Overveelse, og dengang kom vi, saavidt jeg mindes, til det Resultat, at Huusmændenes Brug havde staaet i Forhold til Gaarbeiernes som 3 til 4. Man vil altsaa see, at dersom Indtægterne indflyde i Sognets Kasse, ville Huusmændene kun faae en ganske ringe Deel af, hvad der virkelig tilkom dem, naar Brugen skulde være Norm for Fordelingen. Men dette Punkt er meget vanskeligt, og dertil kommer endnu en anden Omstændighed, den nemlig, at disse Indtægter først ville falde efter en lang Tids Forløb, naar Udmarkerne ere kultiverede og tilvoiede med Skove. Men da vil det være en ganske anden Slægt, som er tilstede, end den nuværende, og inden den Tid er det at forudsæe, at den Afstillelse, som der for Tiden er imellem Huusmænd paa den ene Side og Bønder paa den anden Side, vil forandre sig, idet der Nar for Nar kjøbes Stykker fra Gaardene, og saaledes den ene Klasse efterhaanden gaar mere og mere op i den anden, saa at det tilslut vil blive særdeles vanskeligt, om ikke aldeles umuligt, at tillægge hver Klasse sin Part. Jeg troer derfor ikke, at det kan ordnes paa en helbigere Maade, end det er foreslaaet af Ministeriet her i Lovudkastet, nemlig at Indtægterne skulle anvendes til Gavn for hele Kommunen, s. Ex. til Væle, kommunale Bygninger osv.) Nu er det vel saa, at hvis disse Foranstaltninger alligevel skulde tilveiebringes, vilde Udgifterne blive lignede som andre Skatter, altsaa fornemmelig paa Hartkornet; men paa

den anden Side maa det dog erkjendes, at af saadanne Foranstaltninger som de nævnte har i Grunden Enhver sin personlige, næsten lige store Fordeel deraf, hvad enten han er Huusmand eller Gaarbeier. Det Gæste, jeg skulde indvende Noget imod, er den Bestemmelse i Lovudkastet, at Anvendelsen af disse Indtægter ikke maa skee uden med Amtsrådets Samtykke. Det forekommer mig, at det er noget stridende imod den Selvbestemmelsesret, som Kommunerne efter min Formening bør have, hvortil kommer, at det heller ikke kan forudsættes, at der skulde blive taget Bestemmelser, som vilde være urigtige, idet vi maae mindes, at Staten har et Tilshyn ogsaa med Forstanderskaberne, saa at der ikke kan være Tvivl om, at jo Indtægterne ville blive anvendte efter Lovens Bydende. Det forekommer mig derfor, at Amtsrådet først burde træde til, naar der blev Strid om Anvendelsen. Saavel med Hensyn til Anvendelsen af Indtægterne, som med Hensyn til det, jeg før omtalte, nemlig om de af Hartkornseierne betalte Skatter, turde det vel være muligt, at disse Gjenstande have været under Forhandling mellem den nedsatte Kommission og Bornholmerne. Jeg kjender imidlertid ikke disse Forhandlinger, men jeg troer, at det vilde give stor Oplysning i Sagen, hvis vi kunde blive bekendte med dem, og jeg skal derfor henstille til den høitærede Minister, om han ikke godhedsfuld skulde ville fremlægge disse Forhandlinger saaledes, at det høitærede Things Medlemmer kunde faae Leilighed til at gjøre sig bekendte dermed. Jeg skal hermed tillade mig at anbefale Lovforslaget til det høitærede Thing.

Brot: Da jeg ved Deeltagelse i den Høiesteretsdag, som af den sidste ærede Taler blev omtalt, og i hvilken der saaldt Dom den 1ste December 1862, har haft Leilighed til at gjøre Bekjendtskab med disse Forhold, der ellers kunde synes at ligge noget fjernt fra mig, maa det være mig tilladt at gjøre nogle Bemærkninger ved Sagen. Jeg anerkjender med den foregaaende Taler og med Lovforslagets Motiver, at denne Sag i en Række af Nar har været omgivet med meget store Vanskeligheder og har givet Anledning til en saa-